

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น

ดร. สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์

บทที่ 1 บทนำ (Introduction)

- ความหมาย ความสำคัญ และขอบเขตการศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- วิวัฒนาการของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐ (Micheal G. Roskin & Nicholas O. Berry)

ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐซึ่งปราศจากการควบคุมพฤติกรรมของรัฐนั้นโดยองค์การอื่น (Charles W. Kegley Jr. & Gregory A. Raymond)

ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

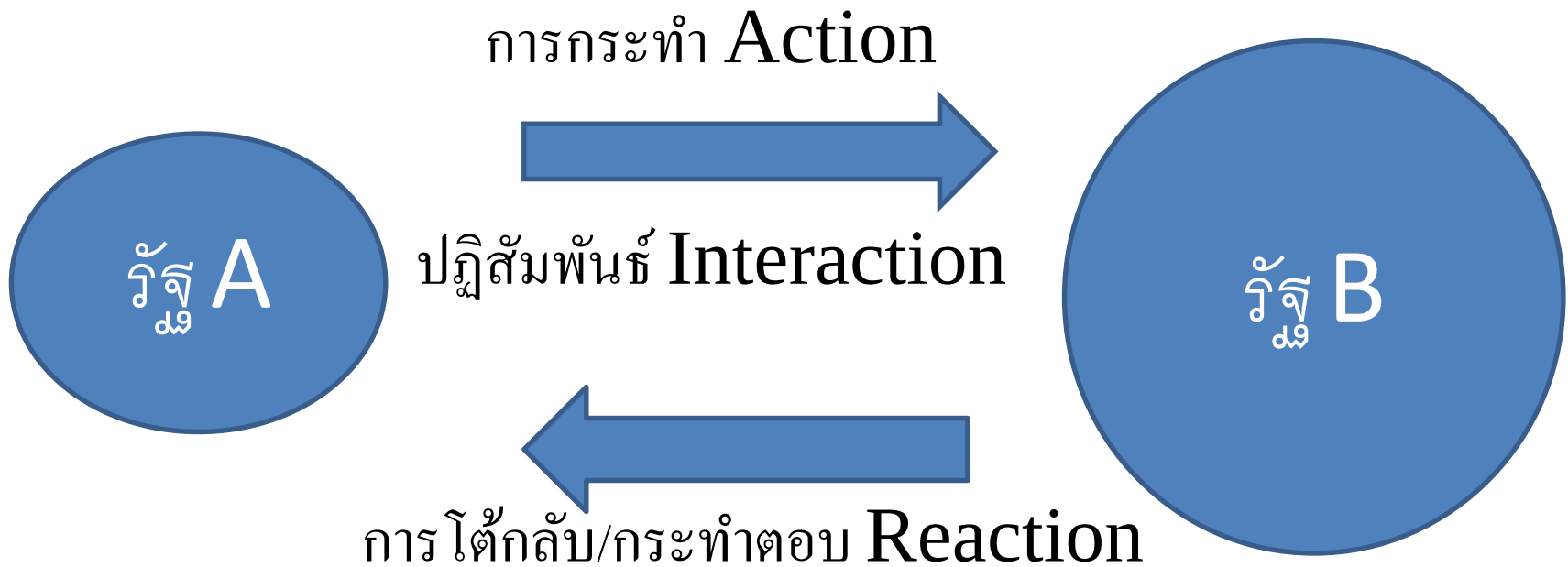
- ปฏิสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบระหว่างสมาชิกในสังคมต่างๆ โดยอาจเป็นสมาชิกที่รัฐสนับสนุน และรัฐที่ไม่ได้สนับสนุนก็ได้ (K.J. Holsti)

โดยสรุป : ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- การแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามเขตพรมแดนของรัฐ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยรัฐหรือตัวแสดงอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐ ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ การทูต การทหาร สังคม วัฒนธรรม ซึ่งส่งผลถึงความร่วมมือหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลก

- ปฏิสัมพันธ์ (**Interaction**) = การที่สองฝ่ายขึ้นไปมีความสัมพันธ์กัน คือ ฝ่ายหนึ่งกระทำ(**action**) แล้วอีกฝ่ายหนึ่งกระทำตอบ(**reaction**) ไม่ว่าจะเป็นทางดีหรือไม่ดี

ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ระดับปัจเจกชน

- ทำให้ผู้ศึกษาความรู้อุ้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ

- นำองค์ความรู้มาอธิบาย วิเคราะห์ ทำนายปรากฏการณ์ระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ

- ทำให้ผู้ศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจโครงสร้าง สาเหตุ ผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลายมิติ

- **ระดับรัฐ**

- ทำให้รัฐบาล ผู้กำหนดนโยบายเข้าใจถึง**ศักยภาพของรัฐตน** โดยอาศัยการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ระหว่างประเทศ เพื่อวาง**นโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์**การพัฒนาประเทศที่เหมาะสมกับสถานการณ์โลก
- กรณีมีความขัดแย้งระหว่างประเทศ การศึกษา **IR** จะทำให้รัฐสามารถ**ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน**ของตนและฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งสถานะแวดล้อมโดยรวม โดยอาศัยการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนด**ยุทธศาสตร์**ในการได้ชัยชนะเหนือฝ่ายตรงข้าม

- **ระดับสากล**

- ช่วยส่งเสริมให้เกิดสันติภาพและความร่วมมือระหว่างประเทศ
- ทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ในประชาคมโลก อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ
- วิชา **IR** ได้รับความสนใจอย่างมากภายหลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เพราะความปรารถนาที่จะสร้างสันติภาพให้แก่มวลมนุษยชาติ โดยหวังว่าความรู้ในศาสตร์นี้จะสามารถตอบคำถาม อธิบาย และนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างประเทศ

โลกาภิวัตน์กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- โลกาภิวัตน์

- โลกยุคนี้นับวันแต่แคบลงและใกล้ชิดกันมากขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่หนึ่งของโลกถูกกระจายไปยังส่วนอื่นๆ อย่างรวดเร็ว
 - ข้าวไทยส่งออกทั่วโลก
 - คนไทยมีโอกาสดูภาพยนตร์จากฮอลลีวูดที่อยู่คนละซีกโลกกับประเทศไทย
 - การติดตามการเลือกตั้งประธานาธิบดีของอเมริกา

- ประเทศไม่สามารถอยู่โดดเดี่ยว การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ
- ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นใหม่ ล้วนแล้วแต่มีขอบเขตที่เกินกว่ารัฐจะจัดการได้ด้วยตนเอง และยังกระทบไปทั่วโลก เช่น กรณีไข้หวัดนก (เชื้อไวรัสสายพันธุ์ **H5N1**) ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน (**Global warming**) ปัญหาสิ่งแวดล้อม, อาชญากรรมข้ามชาติ, การก่อการร้ายสากล

ขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีขอบเขตที่ครอบคลุมเรื่องต่างๆดังนี้
- **1. ความสัมพันธ์ทางการเมือง** หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดนที่มีอิทธิพลหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนการตัดสินใจขององค์การหรือรัฐบางต่างประเทศ เช่นการดำเนินการทางการเมือง การทูต การทหาร การแสวงหาพันธมิตร การแทรกแซงบ่อนทำลายประเทศอื่น การใช้กำลังบีบบังคับ การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น

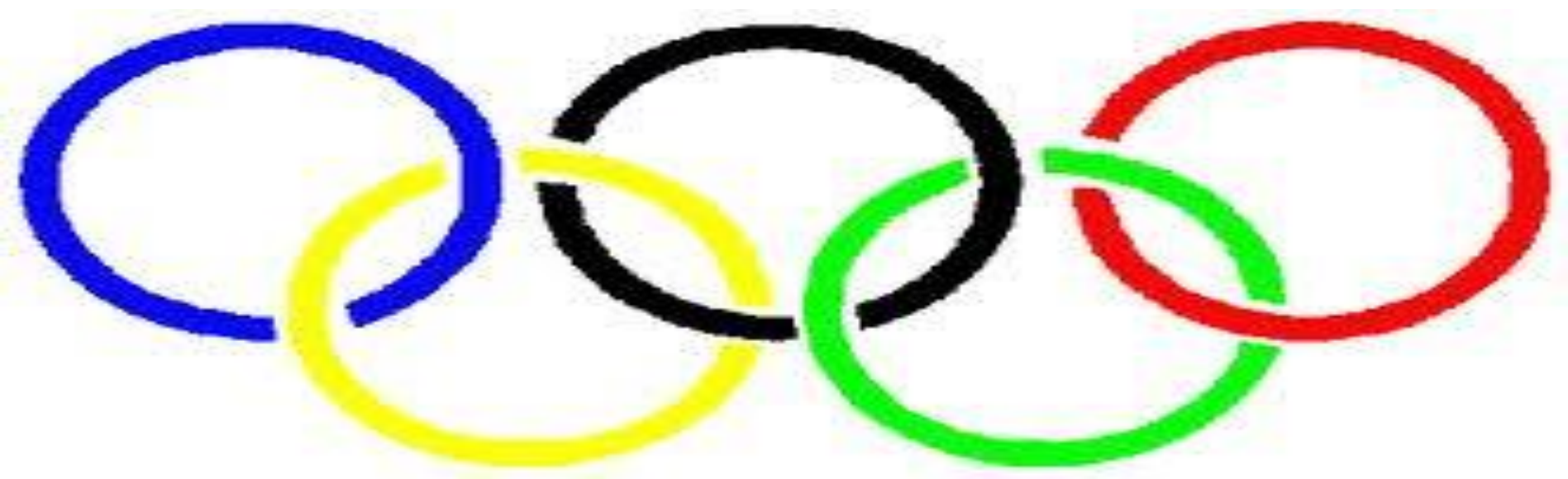
ขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- **2. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ** หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคของผู้บริโภค เช่น การซื้อขายสินค้า การลงทุน การให้กู้ยืมเงิน การให้ความช่วยเหลือ การเจรจาต่อรองทางการค้า

ขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- 3. ความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึงกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การศาสนา วัฒนธรรม กีฬา การท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมข้ามขอบเขตพรมแดนของรัฐ

ขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- **4. ความสัมพันธ์ทางกฎหมาย** มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความเป็นระเบียบแบบแผนให้กับสังคม เช่น การกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติที่แต่ละประเทศพึงยึดถือและปฏิบัติตาม โดยอาจปรากฏในรูปของข้อตกลงลายลักษณ์อักษร เช่น สนธิสัญญา (**Treaty**) ข้อตกลง (**Agreement**) หรืออาจไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร แต่เป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

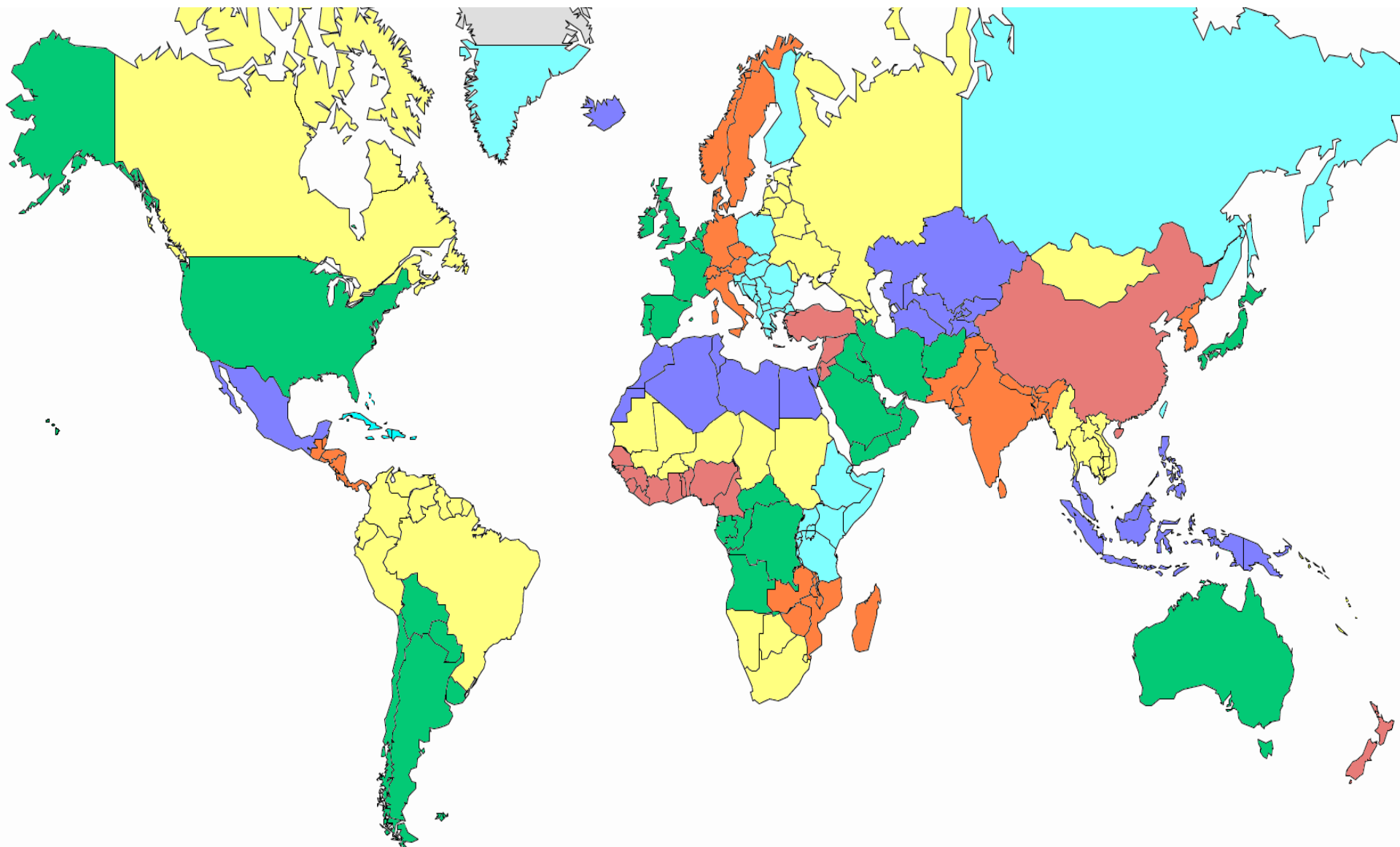
ขอบเขตการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- 5. ความสัมพันธ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ความสัมพันธ์ประเภทนี้มุ่งให้มีการแลกเปลี่ยนพัฒนา
ความรู้ และความช่วยเหลือทางด้านวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี เช่น มีการร่วมมือกันคิดว่าทดลองและวิจัย การ
ร่วมมือกันระหว่างนักวิทยาศาสตร์หลายประเทศ เพื่อกำจัด
โรคภัยไข้เจ็บสำคัญ เช่น โรคมะเร็ง

วิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ยุคอารยธรรมโลก
- ยุกระบบมหาอำนาจ
- ยุคจักรวรรดินิยม
- ยุคชาตินิยม
- ยุคเศรษฐกิจโลก
- ยุคสงครามโลก
- ยุคสงครามเย็น
- ยุคหลังสงครามเย็น

ทวีปต่างๆ

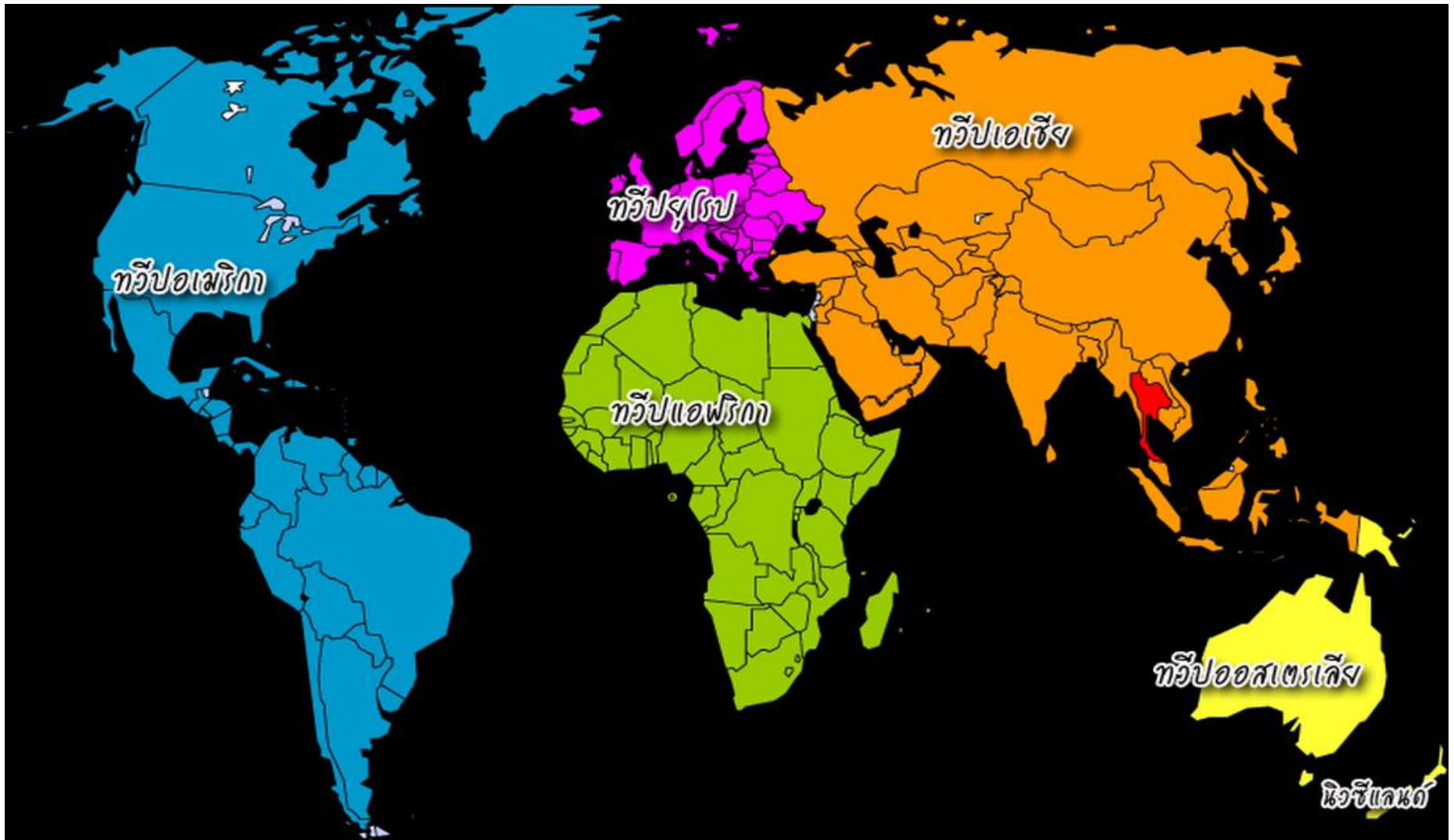

The World

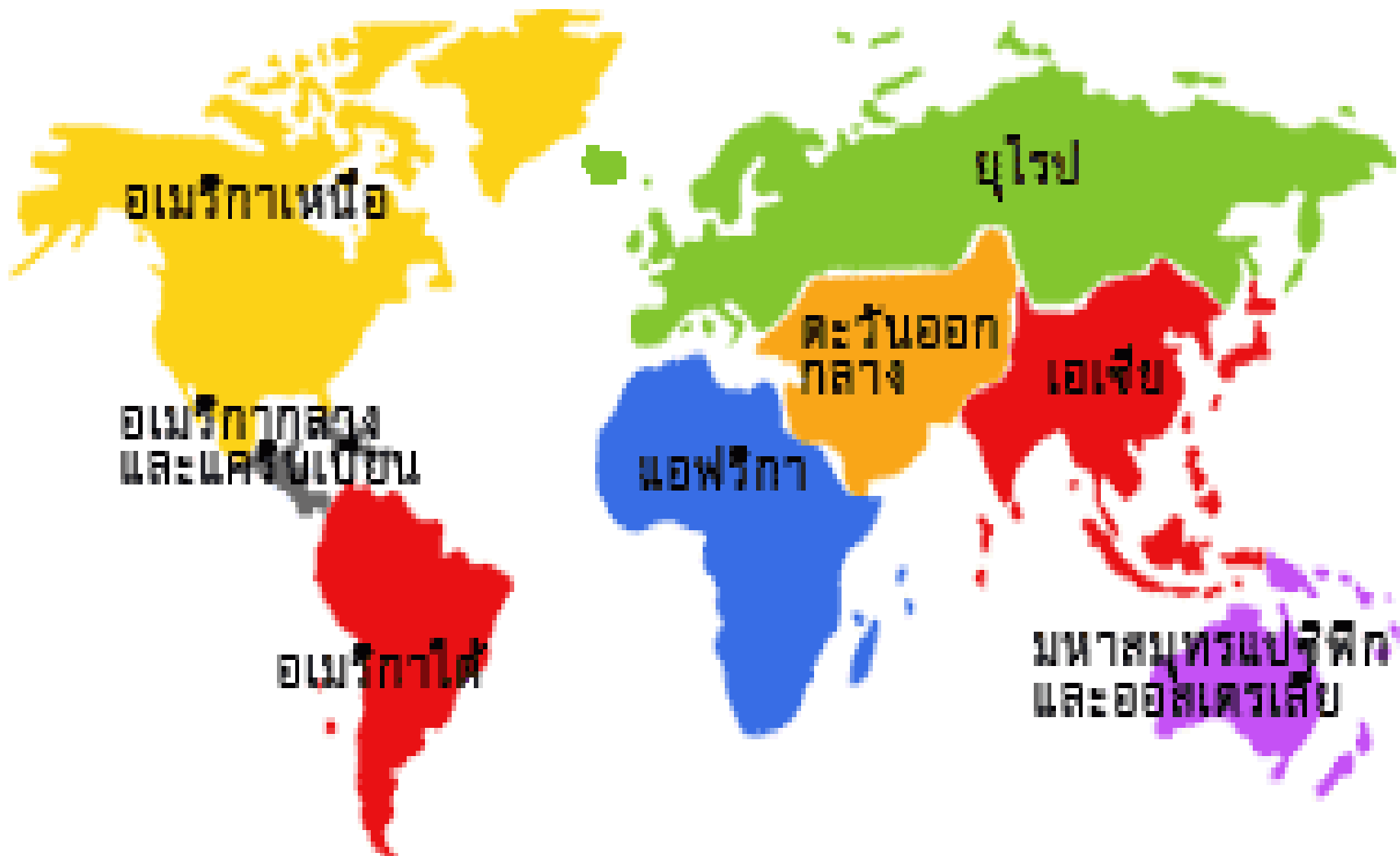

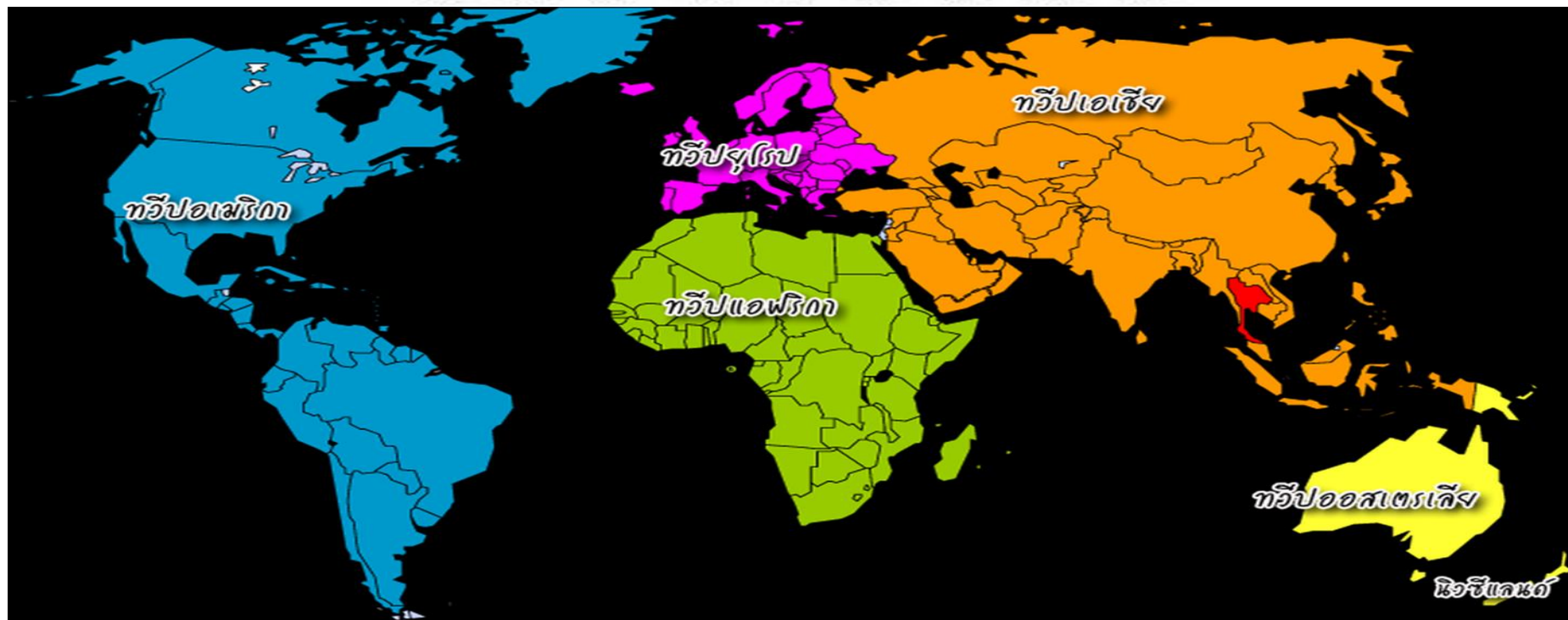

การจำแนกพื้นที่ออกเป็นทวีป

การจำแนกพื้นที่ออกเป็นภูมิภาค

รัฐ (State)

- คือ แหล่งรวมตัวกันของผู้คนที่อาศัยอยู่ด้วย มีอำนาจการปกครอง (ของตน หรือผู้อื่น)
- รัฐในอดีตไม่มีอาณาเขตที่แน่นอน แต่อาณาเขตจะขึ้นอยู่กับอำนาจของศูนย์กลาง

ชาติ Nation

- คือ สายเลือด เผ่าพันธุ์ ที่มีความผูกพันทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณีร่วมกัน

คำว่า ชาติ ไม่สูญสลายไปง่ายๆ เหมือนรัฐ
เช่น ไม่มีรัฐมอญ แต่เชื้อชาติมอญยังคงอยู่

Country

- คือ แหล่งรวมของชาติ จนสามารถก่อให้เกิดเป็นประเทศขึ้น เน้นในความหมาย อาณาบริเวณที่คนอาศัยอยู่ร่วมกัน แต่ละประเทศมีที่ตั้ง ลักษณะภูมิศาสตร์เฉพาะ เช่น ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศจะมีความมั่นคง และมั่นคงได้ย่อมสะท้อนได้จาก

- ผู้นำ/ผู้ปกครอง
- ความคิดความเชื่อ วิธีคิด วิธีปฏิบัติในการปกครอง
- ความหลากหลายของเชื้อชาติ(race)

รัฐสมัยใหม่ (Modern State)

- คือ **ชุมชนที่จัดตั้ง**ทางการเมืองที่**ตั้งขึ้น**อย่างถาวร ประกอบด้วย
 - 1.Population
 - 2.Territory
 - 3.Government
 - 4.Sovereignty(**เด็ดขาด** **ทั่วไป** **ถาวร** **แบ่งแยกไม่ได้**)

รัฐชาติ (Nation State)

- หรือรัฐประชาชาติ หมายถึง รัฐอธิปไตยที่พลเมืองเป็นอันหนึ่งอันเดียวภายใต้ความเป็นชาติ มีความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมบางอย่างรวม เช่น ภาษาหรือความการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์
- หมายถึง คนของชาติที่ก่อตั้งเป็นรัฐหรือประเทศ

ศักยภาพและขีดความสามารถ ของรัฐ

- ที่ตั้ง และขนาดของรัฐ
- ทรัพยากรธรรมชาติ(Natural Resources)
- ประชากร (Population)
- ศักยภาพทางทหารและอาวุธ (Military and Weapon)
- เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economics)
- คุณภาพของรัฐบาล และวัฒนธรรม (Culture)

ผลประโยชน์ของชาติ

- 1. เอกราชและความปลอดภัยของชาติ
- 2. ความมั่นคงและความก้าวหน้าเศรษฐกิจ
- 3. เกียรติภูมิของประเทศ

นโยบายต่างประเทศ

- การแสดงถึงแนวทางของความสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ ประกอบด้วย
การแสดงถึง
 - Policy
 - Mean
 - Principle
 - Objective
 - Interest
 - Goal

นโยบายต่างประเทศ

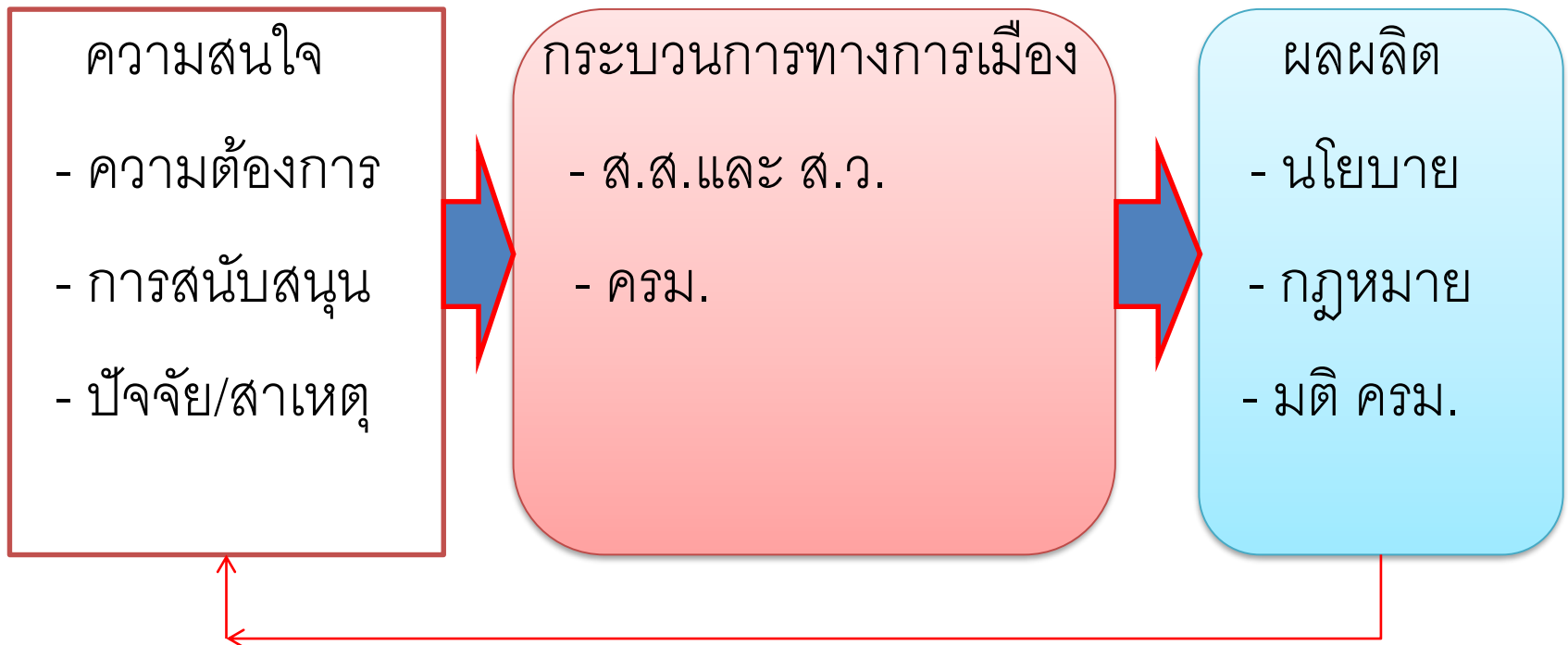
หมายถึง นโยบายที่เกี่ยวข้องกับประเทศอื่น ซึ่งผู้นำประเทศกำหนดไว้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ประเทศเป็นหลักสำคัญ

เป้าหมาย

- 1. การรักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งชาติ
(Independence and National Security)
- 2. ความอยู่รอดของประเทศ (Survival)
- 3. การรักษาสถานะเดิม (Maintain Status-Quo)
- 4. การขยายอำนาจ (Power-Expansion)

สิ่งที่กำหนดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- เรียกว่า “นโยบายต่างประเทศ”(Foreign Policy) คือ แนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติของรัฐเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
- กระบวนการออกนโยบาย

ประเภทของนโยบายต่างประเทศ

- นโยบายโดดเดี่ยว(Isolate Policy)
- นโยบายเป็นสัมพันธมิตร(Alliance Policy)
- นโยบายเป็นกลาง(Neutrality)
- นโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง(Non-alignment)

พฤติกรรมระหว่างประเทศ

- รูปแบบสัมพันธระหว่างประเทศ หรือพฤติกรรมระหว่างประเทศ
 - รูปแบบความร่วมมือ
 - รูปแบบความขัดแย้ง
 - รูปแบบการแข่งขัน

ปัจจัยที่ควบคุมพฤติกรรมของรัฐ

- รูปแบบสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือพฤติกรรมระหว่างประเทศ
 - กฎหมายระหว่างประเทศ
 - ศาลยวัติธรรมระหว่างประเทศ
 - องค์การสหประชาชาติ
 - กลุ่มแห่งอำนาจ
 - มตินานาชาติ

โครงสร้างแห่งอำนาจ

- 1. ทฤษฎีถ่วงดุลอำนาจ (Balance of power)
- 2. ทฤษฎีความมั่นคงร่วมกัน (the corrective security theory)

เครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

- เครื่องมือทางการทูต
- เครื่องมือทางเศรษฐกิจ
- เครื่องมือทางการทหาร

เครื่องมือทางการทูต(Diplomatic Instrument)

- การเจรจา
- ไกล่เกลี่ย ประนีประนอม
- ลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ

เครื่องมือทางเศรษฐกิจ(Economics Instrument)

1) มาตรการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ

2) มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจ (Sanction Economic)

- การคว่ำบาตร (Boycott)
- การไม่ซื้อขายสินค้า (Embargo)
- การอายัดทรัพย์สิน (Freezing)
- การตัดความช่วยเหลือ

เครื่องมือทางทหาร(Military Instrument)

- 1) ซ้อมรบ
- 2) การแข่งขันกำลังอาวุธ
- 3) การคุกคามข่มขู่
- 4) สงคราม

นโยบายต่างประเทศมีไว้เพื่ออะไร....(เป้าหมาย)

- เพื่อให้เกิดสันติภาพ
- เพื่อสร้างความมั่นคง
- เพื่อรักษาอำนาจ
- เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

สรุป

- ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนเป็นเรื่องราวต่างๆ ย่อมเกิดจาก
.....
 - ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ และรัฐกับประชาชนซึ่งปรากฏออกมาในเชิงความร่วมมือและขัดแย้ง ซึ่งเป็นการกระทำทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย
 - การมีนโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนโดยเฉพาะด้านสันติภาพ ความมั่นคง รักษาอำนาจ และรักษาผลประโยชน์ประเทศ
- ดังนั้นรัฐทุกรัฐจึงพยายามแสวงหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือมากกว่าที่จะเป็นความขัดแย้ง(บางประเทศ)